

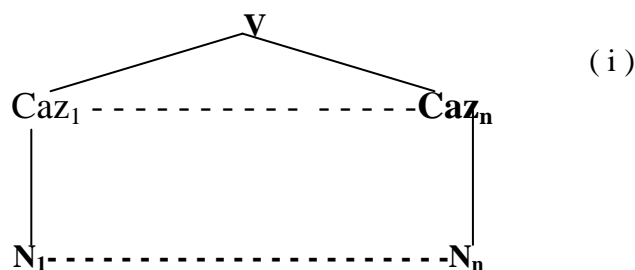
NOȚIUNEA DE CVAZI-PREDICAȚIE ȘI ROLUL EI ÎN CLASIFICAREA VERBELOR

Camelia Dragomir
Universitatea Ovidius Constanța

În acest studiu ne propunem să urmărim rolul cvazi-predicației în clasificarea verbelor, tipurile de cvazi-predicații și modul de reprezentare a structurilor frastice supraetajate.

1. “Prin cvazi – predicație se înțelege o predicație cu cel puțin un argument vid - în termenii dependenței din gramatica cazurilor un sub-arbore (sub-tree) - guvernat de **V**(verb), în care unul dintre **N**(nume), cel imediat guvernat de unul dintre rolurile cazuale la rândul lor imediat guvernate de **V**, este vid (empty)” (Anderson, 1972a, 23).

Astfel, dacă un sub-arbore în reprezentarea de mai jos (i):

este o cvazi-predicație, cel puțin unul dintre N_1, \dots, N_n , este vid.

Structura de adâncime este organizată pe mai multe niveluri și cu ajutorul cvazi-predicațiilor putem da seamă de structuri “mai de adâncime” decât acelea considerate ca atare în gramatica de tip generativ-transformațional.

O cvasi-predicație poate fi aplicată unei game largi de structuri frastice care implică “complements”(engl.) – complementele sunt determinanții impuși de cadrul cazual specific unui verb **V**.

Numele vid este un **N** diferit de celelalte și nespecificat semantic, ceea ce înseamnă că din punct de vedere lexical nu are un corespondent fonematic. Fiind vid, i se pot aplica diverse operații, operații relevante pentru cvasi-predicație.

Nu ne propunem să intrăm în amănunte legate de operațiile aplicate și de regulile care stabilesc ordinea lor de aplicare, de regulile de formare a segmentelor complexe și nici de regulile de formare a subiectului și obiectului.

2. Pentru realizarea unei clasificări a verbelor ne interesează în primul rând modul de redare a structurilor complexe care implică cele două argumente semantice de tip spațial: un **Ablativ** al stării inițiale și un **Locativ** al stării finale. Este vorba de structuri cu **verbe incoative și cauzative**.

2.1 **Verbele incoative** presupun o structură de adâncime supraetajată, deci existența unui predicat abstract. Pot fi numite și verbe de schimbare de stare sau, cum sunt adesea numite în studiile românești de specialitate – **verbe eventive**.

Maria Manoliu Manea (1977, 112) vorbește de o trăsătură [+Incoativ] prezentă la verbele care exprimă o schimbare, o trecere de la o stare la alta ca în:

- (1) Prințul *s-a transformat* din broască în rândunică.
- (2) Bordeiul *a devenit* palat.
- (3) Zăpada *s-a topit*.
- (4) Ana *s-a bucurat*.
- (5) Ana *a întinerit*.

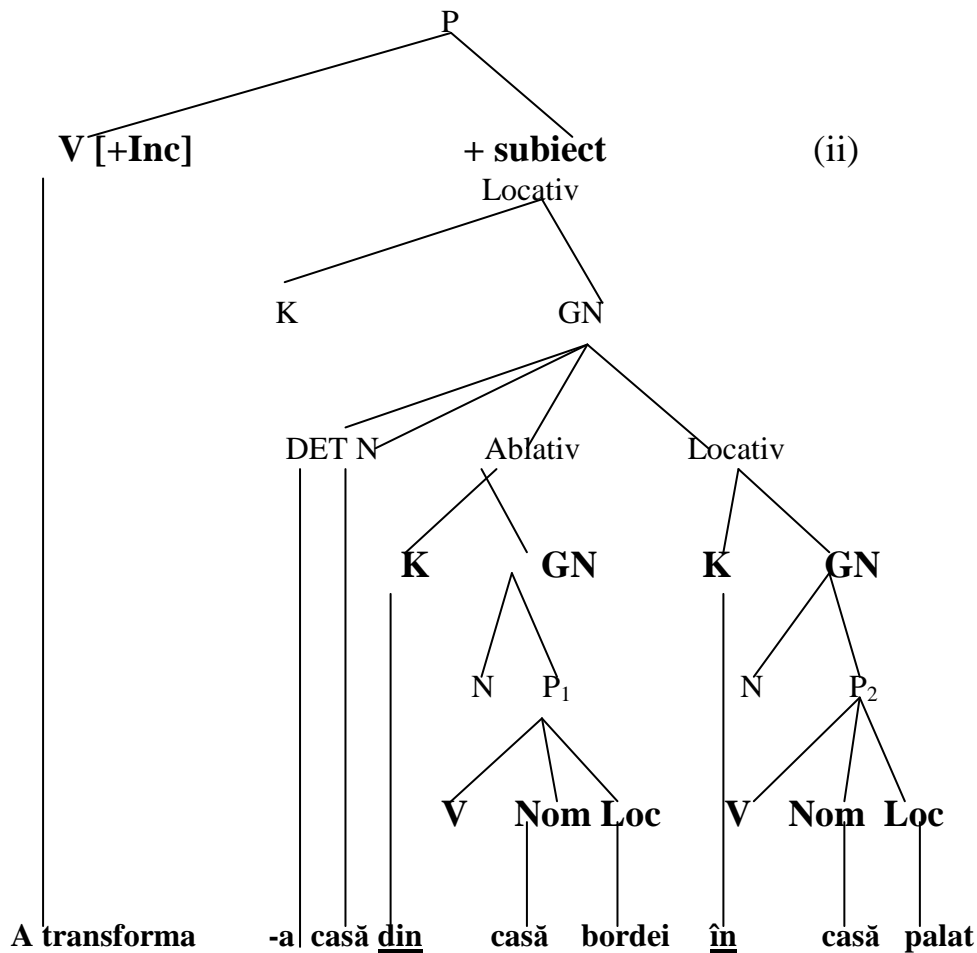
În (1), (2) sunt prezente în structura de suprafață atât starea inițială cât și starea finală, în timp ce în (3), (4) și (5) apare doar starea finală.

În reprezentarea structurilor de adâncime, autoarea folosește relațiile cazuale care apar în teoria localistă a gramaticii cazurilor – **Ablativul stării inițiale** și la **Locativul stării finale** (în realitate un **Locativ Alativ**).

Astfel,

- (6) Casa *s-a transformat* din bordei în palat.
ar avea următoarea reprezentare (ii):

Structurile cu *a deveni* și *a transforma* cer în structura de suprafață apariția unui **GN** aflat sub nodul **Locativ**, care indică starea finală, iar structurile cu

verbe ca *a îmbătrâni* (a deveni bătrân), *a întineri* (a deveni tânăr), *a se încălzi* (a deveni cald), *a înțepeți* (a deveni țepăn) etc presupun încorporarea în structura verbului a auxiliantului de devenire și de asemenea radicalul verbului conține **Locativul**.

J. M. Anderson (1971) arată că incoativele sunt echivalentele intransitive ale cauzativelor.

De cele mai multe ori, în limba română, incoativele se realizează cu ajutorul unor structuri verbale cu pronume reflexiv

(7) Perdelele se decolorează. => Perdelele devin decolorate.

Structurile cu reflexiv în limba română sunt de fapt structuri derivate care apar în urma unor operații de transformare (Pană Dindelegan, 1974, 113-132).

Există și câteva cazuri când pronumele reflexiv nu apare:

(8) Bunica îmbătrânește. => Bunica devine bătrână.

2.2 Nu ne vom opri la structuri care conțin chiar în structura de suprafață un verb cauzativ ci la structura cu verb cauzativ lexical – un lexem verbal care cuprinde în sine trăsătura [+cauzativ].

O astfel de structură ar fi (Anderson, 1972b, 121):

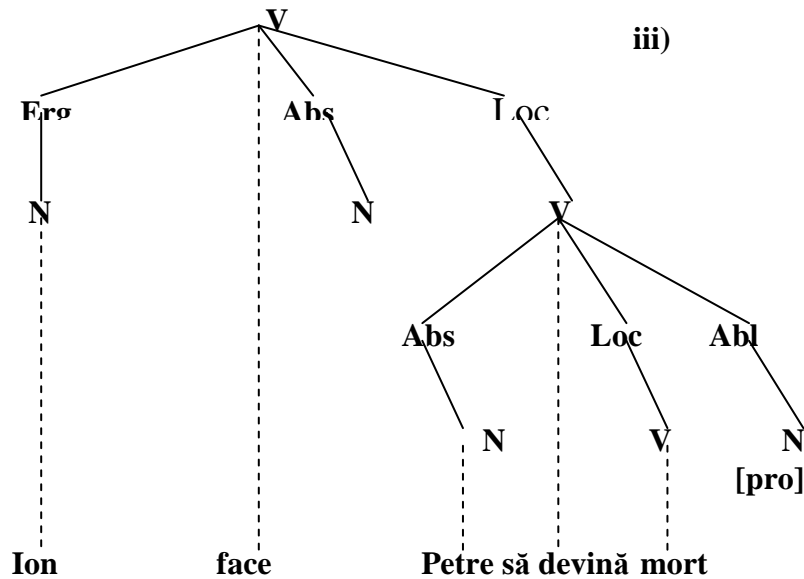
(9) Ion îl omoară pe Petre.

structură echivalentă cu:

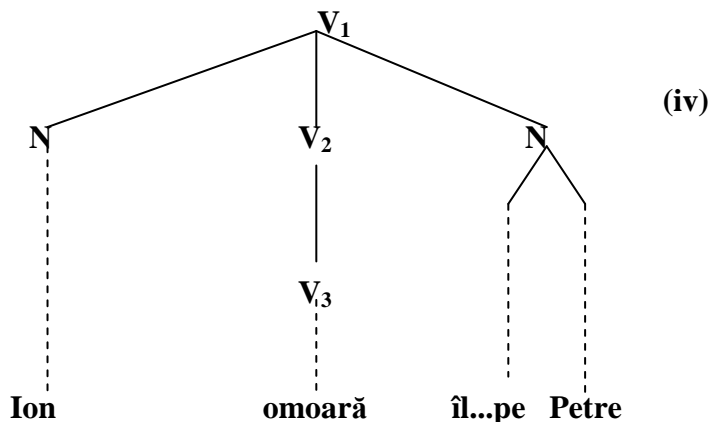
(10) Ion îl face pe Petre să devină (fie) mort.

Structura de adâncime pentru *Ion îl omoară pe Petre* este mult asemănătoare cu aceea realizată pentru *Ion îl face pe Petre să plece*.

Structura de adâncime ar arăta astfel (iii):

În urma copierii la nivelurile superioare a cazurilor și numelor de la nivelurile inferioare, a ștergerilor și a aplicării regulilor de formare a segmentelor complexe și a regulilor de formare a subiectului și obiectului, această structură ar arăta astfel (iv):

unde

V_1 = a face; V_2 = a deveni; V_3 = mort

$V_1 + V_2 + V_3$ se lexicalizează în limba română prin *a omorî* sau *a ucide*. Echivalentul non cauzativ al acestor verbe este *a muri* care presupune o schimbare de stare și care combină doar pe V_2 și V_3 iar numărul actanților este cu unul mai puțin.

În cazul verbului *a omorî* apar doi actanți – două argumente, un **Erg** și un **Abs**, intervenind însă trăsătura + cauzativ. J. Lyons (1995, 413) arată că prin aplicarea “cauzativizării” construcții cu un loc pot deveni construcții cu două locuri și de asemenea din construcțiile cu două locuri prin aplicarea aceluiași tip de transformare se pot obține construcții cu trei locuri. Exemple:

(11) Mary *has* the book.

②

Maria *are* cartea.

①

②

- (12) John *gives* the book to Mary. Ion *îi dă* cartea Mariei.
 ① ② ③ ① ② ③

Cauzative sunt considerate verbele care conțin în structura de adâncime două predicate abstracte **A CAUZA** sau **A FACE + A DEVENI** (ceea ce înseamnă producerea cu control – *a cauza* - a unei schimbări de stare – *a deveni*).

Verbele cauzative morfologice sunt “caracterizate prin existența unei legături morfologice regulate, pentru o limbă dată (sufixare sau alte mijloace), între predicatul principal intransitiv noncauzativ și verbul bivalent (cu două argumente) cauzativ: *actual- actualiza, proaspăt- împrăștiat*”(DSL, 92).

Structurile cu verb cauzativ sunt structuri complexe adică presupun în structura de adâncime un verb cauzativ – *a face* și un verb incoativ – *a deveni* (*a ajunge la o anumită stare*).

(13) Bunica *colorat* perdelele.

(14) Bunica a făcut ca perdelele *să fie* (*să devină*) *colorate*.

R. Godel (1950, 39-45) definește ideea de schimbare, de trecere de la o calitate la alta sau de la o stare la alta, ca pe o tensiune între doi poli. Cei doi poli pot reprezenta fie două calități diferite fie două intensități diferite ale aceleiași calități, fie două obiecte diferite. Verbele de acest tip presupun o schimbare în starea obiectului și o cauză, o sursă care provoacă schimbarea reprezentată de subiectul – agent caracterizat prin trăsătura + Control.

J.M.Anderson consideră cauzative nu numai verbele tranzitive de tipul “*to do to*” – *a face să* – care conțin în structura lor afixe corespunzătoare (*a îmbunătăți*), dar și verbele tranzitive identice din punct de vedere fonologic cu intransitivele corespondente:

(15) engl: *He moves the stone – The stone moves*,

(16) rom: *El fierbe mâncarea- Mâncarea fierbe*.

De asemenea sunt cauzative și verbele care nu au un corespondent intransitiv - de exemplu *a repara*:

(17) Ion *repară* mașina. => Ion face ca mașina *să fie reparată*.

(18) Acum mașina *este reparată* (înainte fiind stricată)

față de *a citi* care nu este cauzativ:

(19) Ion *citește* revista. =>* Ion face ca revista să fie citită (starea revistei nu s-a modificat în urma acțiunii).

În perechea *a omorî – a muri* distincția semantică dintre cele două unități lexicale este prezența și respectiv absența trăsăturii [Cauzativ].

J.M. Anderson precizează că în limba turcă există un sufix verbal, pentru situațiile în care trăsătura [Cauzativ] este prezentă. Este important de precizat că prezența trăsăturii [+Cauzativ] implică existența unui **Ergativ** în enunț.

(20) Ion *repară* mașina.

Erg. Abs.

Pe de altă parte există verbe care pot avea atât utilizări incoative (care de asemenea presupun structuri supraetajate) cât și cauzative. Într-o astfel de situație se găsește verbul *a crește*:

(21) Nivelul mării *crește*. (incoativ)

(22) Ea își *crește* copiii. (cauzativ).

Trebuie precizat că în situația cauzativelor numele – actant subiect deține capacitatea de a determina o schimbare de stare.

Atât la Maria Manoliu Manea, cât și la Alexandra Cuniță, verbele direcționale sunt considerate verbe de tip cauzativ. “Verbele de tipul A FACE SĂ AIBĂ se înscriu într-un cadru cazual complex, ale cărui elemente constituente se organizează sub forma unei structuri etajate”(Cuniță 1994, 50).

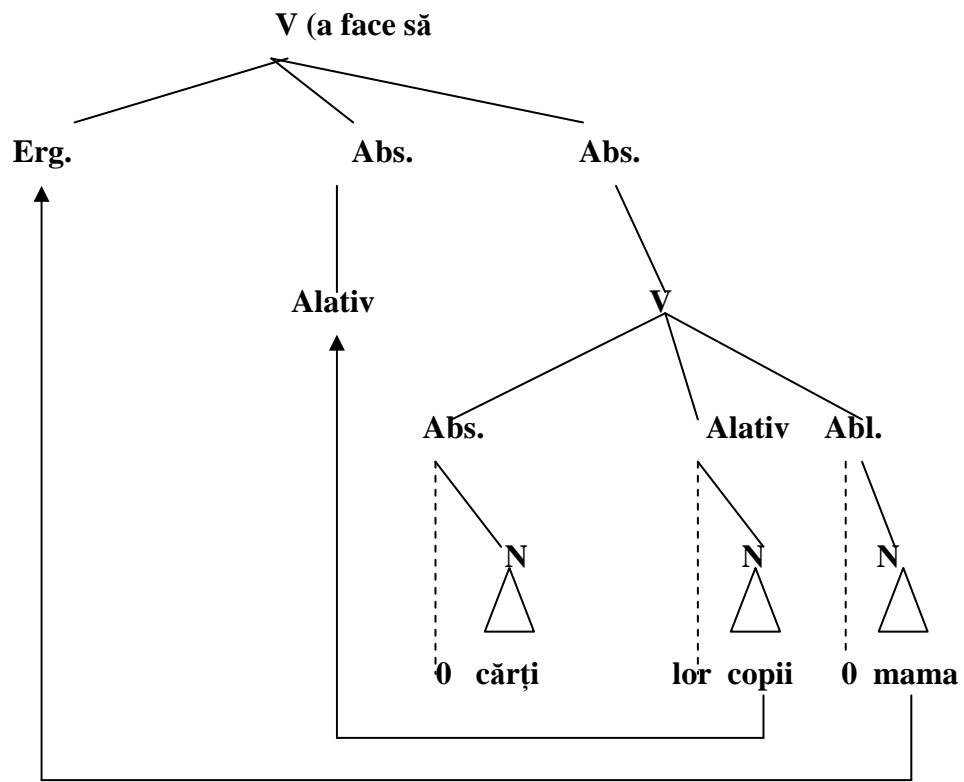
Cele două limite, inițială și finală, ale transferului sunt specificate prin cazurile **Ablativ** și **Alativ**, iar obiectul transferat este reprezentat printr-un **Absolutiv**. Pentru că există control asupra transferului, **Ablativul** este dublat de **Ergativ**.

Astfel enunțul:

(23) Mama *dă* cărți copiilor.

are următoarea reprezentare (v):

(v)

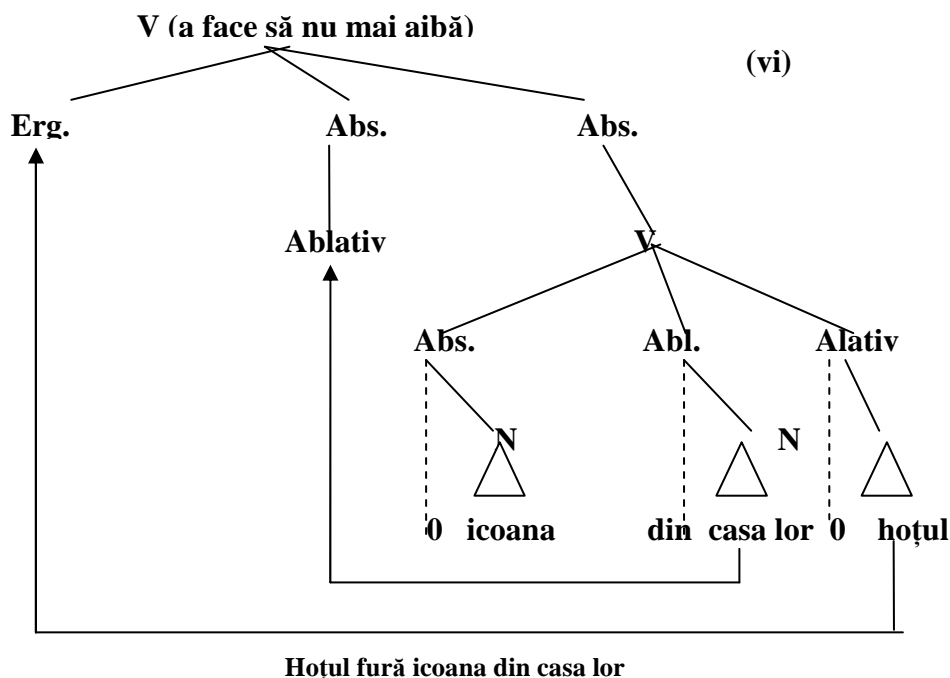

Mama dă cărți copiilor

În același mod se poate realiza și reprezentarea pentru direcția inversă de transfer în care **Locativul Alativ** este dublat de **Ergativ**, iar verbul este de tipul **A FACE SĂ NU AIBĂ**.

Astfel pentru :

(24) *Hoțul fură icoana din casa lor*, reprezentarea este ca în (vi):

În același studiu, Alexandra Cuniță arată că există mai multe subclase de verbe cauzative care se încadrează în acest tip de structuri: **A FACE SĂ VADĂ** și **A FACE SĂ FACĂ** (în care valoarea ergativă domină), **A FACE SĂ CUNOASCĂ** sau **A FACE SĂ ȘTIE**. Ca urmare și verbele de comunicare presupun existența structurilor supraetajate, ceea ce a condus la excluderea lor din prezenta cercetare.

Credem că nu exagerăm dacă aducem argumente pentru considerarea și a altor construcții ca reprezentând cvasi- predicții cuprinse în structurile supraetajate.

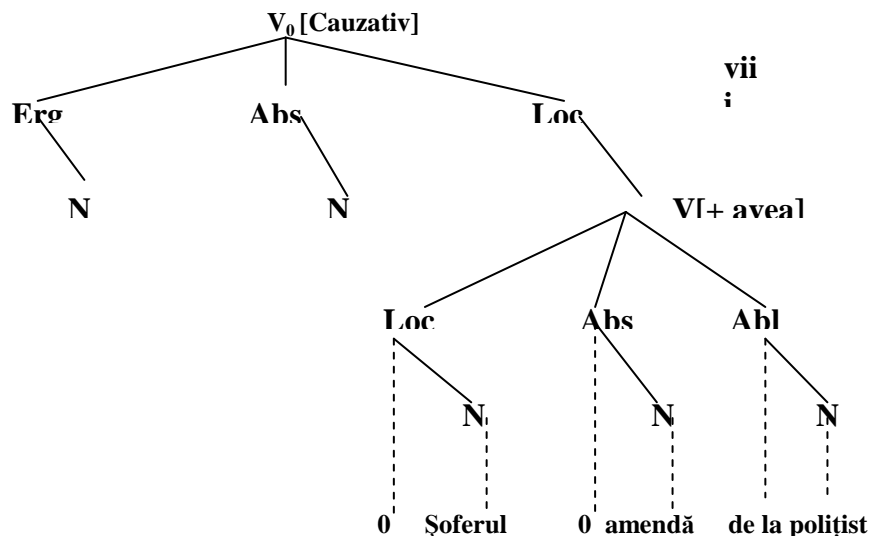
Astfel pentru un enunț ca:

- (26) Polițistul *amendează* șoferul.
 Erg Abs
 Abl Loc

este evident că actantul subiect deține controlul asupra desfășurării procesului deci argumentul va fi reprezentat de **Ergativ** iar actantul obiect direct este un **Absolutiv** care primește de la **Ergativ** o amendă. Amenda ajunge de la **Ergativ** la **Absolutiv**, ceea ce duce la combinarea în cadrul aceluiași argument a **Ablativului** ca sursă cu **Ergativul** și a **Locativului Alativ** ca țintă cu **Absolutiv**. De fapt e vorba de obiectivizarea țintei, a **Locativului Alativ**.

Enunțul (26) poate fi parafrazat printr-o structură care conține un cauzativ (viii):

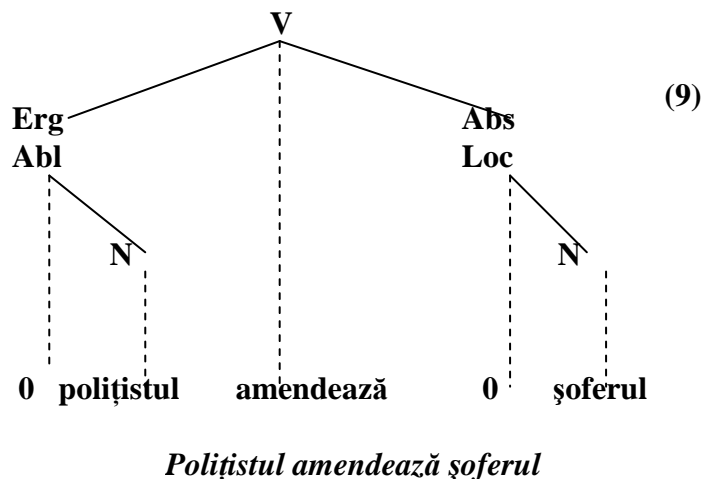
(27) *Polițistul face ca șoferul să aibă amendă.*

Cazurile de la nivelul inferior se ridică la nivelul superior dublând cazurile deja existente la acel nivel (9).

Verificând în DLRLC, DEX și chiar DULR verbele care ar putea fi introduse în clasa din care face parte și *a amenda* observăm că deși nu au toate aceeași modalitate de structurare, același tipar în definiții (poate că un dicționar al verbelor descompuse în trăsături semice ar putea răspunde unei astfel de cerințe), există mărci care justifică apariția cvasi- predicatiei.

Parafrazele corespunzătoare acestor verbe permit apariția mărcilor [+ acțiune], [+ direcțional] și chiar [+ cauzativ].

Astfel:

a ajuta = a da cuiva ajutor;

a antrena = a dezvolta calitățile unui sportiv (a face să fie antrenat); a trage după sine,

a avantaja = a da un avantaj; a face să aibă un avantaj

a boteza = a pune nume cuiva; a face să aibă un nume

a chema = a spune să se apropie; a face să vină aproape

a cenzura = a aplica cenzura;

a finanța = a acorda cuiva finanțare;

a șantaja = a supune pe cineva la șantaj.

3. Din cele arătate până acum, rezultă că predicatia complexă (cvasi-predicatia) poate funcționa ca un criteriu de partiție a verbelor în mai multe clase caracterizate printr-o schimbare de stare determinată cauzal. Concluzia la care ajungem este că, de fapt, se poate distinge o clasă de verbe cu mai multe subclase care apar în predicatii complexe cu un prim verb de tip cauzativ. Tipul reprezentat de cel de-al doilea verb poate conduce la încadrarea într-o subclasă sau alta.

BIBLIOGRAFIE

- DSL: *Dicționar general de științe: Științe ale limbii*, 1997, Ed.Științifică, București.
- Anderson, 1971: Anderson J.M., 1971 “ *The grammar of case. Towards a localistic theory*”, Cambridge University press
- Anderson, 1975a: Anderson J.M., 1975, “Maximi planudi in memoriam”, în *Langages* nr. 38, Ed. Didier- Larousse, Paris, 81-103.
- Anderson, 1975b: Anderson J.M., 1975, “La grammaire casuelle”, în *Langages* nr. 38, Ed. Didier-Larousse, Paris, 18-64.
- Anderson, John, 1972 a , Remarks on the hierarchz of quasi-predications (I), în RRL, XVII; nr.1, p.23-44, București.
- Anderson, John, 1972 b, Remarks on the hierarchz of quasi-predications (II), în RRL, XVII; nr.2, p.121-140, București.
- Anderson, John, 1972 c, Remarks on the hierarchz of quasi-predications (III), în RRL, XVII; nr. 3, p.193-202, București.
- Cristea, T., 1976, *Relations et formes casuelles en français contemporain*, Universitatea din București.
- Cristea, T., 1977, *Eléments de grammaire contrastive, domaine français – roumain*, Ed. didactică și pedagogică, București.
- Cristea, T.,1975, *Le Locatif spatio-temporel en français contemporain*, Universitatea din București.
- Cuniță Al, 1994, “Les verbes (datifs) d’attribution: critères d’identification d’une classe verbale bilingue” în *Études Contrastives, Cahiers R/F*, Editura Saeculum, I.O., București, 45-58.
- Godel, 1950: Godel,R. ,”Verbes d’etat et verbes d’evenement” în *Cahiers de Ferdinand de Saussure*, 9, 39-45
- Guțu- Romalo, V., 1973, *Sintaxa limbii române. Probleme și interpretări*, Ed.Didactică și Pedagogică, București.
- Guțu Romalo, V., 1963, “În problema clasificării verbelor. Încercare de clasificare sintagmatică”, în *SCL*, XIV, 1, 29-45.
- Lyons, 1967: Lyons, J., 1967, “A note on possessive, existential and locative sentences”, *FL*, 4, 1967.
- Manoliu-Manea, M., 1977, “*Tipologie și istorie. Elemente de sintaxă comparată romanică*”, Universitatea București.

Pană Dindelegan, 1974: Pană Dindelegan, G., 1974, *Sintaxa transformațională a grupului verbal în limba română*, Ed. Academiei.

Pană-Dindelegan, G., 1972 b, "Analiza construcțiilor reflexive românești din perspectiva unei gramatici transformazionale", Partea I, în *SCL*, 4, 343-367, Partea a II-a, în *SCL*, 5, 471-491.

Pană-Dindelegan, G., 1974, *Sintaxa limbii române*, Sintaxa grupului verbal, Partea I, Universitatea București.

Papp, E., Rădulescu, M., 1975, "Verbe și construcții cu sens factitiv – cauzativ în limba română", în *LR*, 2, XXIV, 101-121.

STLR, 1969: Vasiliu, Em., Golopenția-Eretescu, S., 1969, *Sintaxa transformațională a limbii române*, Ed. Academiei.

Vasiliu, Em., 1992, *Introducere în teoria limbii*, Ed. Academiei.

Vlăduț-Cuniță, A., 1974, "Remarques sur quelques verbes de mouvement causatifs roumains et français", în *BSRLR*, X, 15-22.

Vlăduț-Cuniță, A., 1979, *Le verbe et ses arguments* Universitatea București.

Vlăduț-Cuniță, A., 1980, "Remarques sur la syntaxe des verbes pronominaux dans les phrases factitives complexes", în *Le verbe roman*, BSRLR, XIV, 75-85.

DICȚIONARE:

DLRLC: Dicționarul limbii române literare contemporane, Ed. Academiei, Vol. I A-C, 1955, Vol. II D-L, 1956, Vol. III M-R, 1957, Vol. IV S-Z, 1957.

La notion de quasi-predication et son rôle dans la classification des verbes (Résumé)

Dans cet article, nous nous sommes proposé de présenter le rôle de la "quasi-prédication" en vue d'une classification des verbes roumains, ainsi que de présenter quelques types de quasi-prédications et d'exemplifier la manière de représenter les structures à plusieurs niveaux. Nous avons pu remarquer que même les structures à verbes éventifs et à verbes causatifs se trouvent toujours dans des structures sur-étagées.